

פרשת קרח תשע"ט

פרשת קרח הינה פרשה פוליטית מאוד. בעיני האדם המודרני, הליברלי, הנאור (אנחנו!), היא מאוד מבלבלת. קרח הטיל ספק על המנהיגות התיאוקרטית של משה ואהרון. הטענה הראשונה של קרח ועדתו היא: (במדבר ט"ז, ג) "רב-לכם (כלומר, לקחתם לכם הרבה מאוד, משה ואהרון!), פי (והרי) כל-העדה כלם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על-קהל ה'".

טענה חזקה! כולנו קדושים, ובתוך כל אחד ואחד מאתנו נמצא הניצוץ האלוהי. מדוע אתם מתנשאים עלינו? אבל חכו, זה משתפר: (שם, פסוק י"ג-י"ד) "המעט (כלומר, לא מספיק ש-) פי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר, פי-תשתרר עלינו גם-השתרר: אף לא אל-ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ו(לא) תתן (נתתם) לנו נחלת שדה וקרם! העיני האנשים ההם תנקר?".

שתי טענות מובאות כאן, בעיניים מסורתיות ברור לגמרי מדוע קרח הוא האיש הרע בסיפור. אבל לעיניים המודרניות הטענות של קרח רלוונטיות מאוד! הטענה הראשונה היא, שאתם הוצאתם אותנו מארץ זבת חלב ודבש (הלא היא מצרים, כמובן...!) אתם בבלתם אותנו. אתם שיקרתם לנו. הטענה השנייה נגזרת מהראשונה: אתם הבטחתם לנו שיהיה טוב, שיהיה דבש, שנגיע למנוחה ונחלה, והנה, אפילו שדה וכרם אין לנו! אנחנו לא מבקשים מתנות חנם. אנחנו מוכנים לעבוד, ואפילו קשה, כמו שעבדנו במצרים, אבל אפילו פיסת קרקע לעבוד אין! משה ואהרון, נכשלתם! וכעת פנו מקומכם למנהיגות טובה וראויה יותר! נשמע מוכר? האם עם ישראל לא יצא לכיכרות עם כרזות מאוד דומות? האם התאכזבנו פעם אחר פעם ממנהיגינו שבאופן עקבי לא עמדו בהבטחות שלהם ערב הבחירות?

הציטוט שלהלן מוכר מאוד, ותמיד מביאים אותו בדרשות על פרשת קרח, ולמרות זאת הוא מאוד לא מובן: "כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאינה לשם שמים? זו מחלוקת קרח וכל עדתו (פרקי אבות ה, י"ז).

ובכן, מהי מחלוקת לשם שמים ומהי מחלוקת שאינה לשם שמים? אתחיל ואומר, שאני לא יודע! זו לדעתי החידה הגדולה. אבל אנסה בכל זאת לפענח את החידה האלמותית. בכוונה ביקשתי ליפות את הטענות של קרח (לעיל), רציתי להזכיר לעצמנו, שחטאו לא ברור כמו שאולי נדמה ממבט ראשון. ואם צודקים חז"ל, והיא אינה לשם שמיים בכלל, הרי שיייתכן שרוב המחלוקות שלנו (ואולי אפילו כולן?), דומות יותר לאלו של קרח

מאשר לאלו של הלל ושמאי, למרות שבעת המחלוקת ברור לנו לגמרי שאנחנו צודקים, שמניעינו טהורים, או בקיצור, "שמימים"!

א.ד. גורדון, מורה רוחני בעצמו, בשיא העידן האידיאולוגי, לימד את רחל המשוררת שיעור חשוב בענייני מחלוקת. הוא אמר לה (במילים אחרות) שמחלוקת שאינה לשם שמים, היא מחלוקת אידיאולוגית! כי מחלוקת שאינה לשם שמיים אינה רואה את האדם! זו מחלוקת המכוונת רעיון ונאמנה לשיטה (כל שיטה שהיא). מחלוקת שהיא לשם שמים, לעומת זאת, היא מחלוקת הרואה את האדם, מבעד לרעיונות, לחוקים, ולאידיאולוגיות. כי בענייני האדם, ובעצם בכל הנוגע לחיים עצמם.

צדק קרח: כולם קדושים, ובכולם קיים הניצוץ האלוהי. אבל הוא הביא את הטיעון הכל כך מדויק הזה, בכדי לקדם אגינדה כוחנית. התשובה של משה לדמגוגיה של קרח, באה לפני כמה שבועות, כששני אנשים התנבאו במחנה, ויהושע בן נון דרש ממשה שיכלא אותם, משה אמר לו: "הַמְקַנָּא אֶתָּה לִי? וּמִי יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים, כִּי יִתֵּן ה' אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם".

אנחנו חיים בעידן הפוסט אידיאולוגי. כל ה"איזמים" למיניהם קרסו. הם קרסו בדיוק משום שהם לא היו לשם שמים, וכמו שאמרו חז"ל, מחלוקת שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים. בינתיים את מקומם תפס ריק גדול וגם לא מעט בלבול. אל נפחד מהבלבול. גם לריק יש יתרונות גדולים. מתוך הריק, מתוך הבלבול, מתוך השקט שאחרי הקריסה הגדולה של סדרי עולם, אפשר לפעמים לשמוע "קול דממה דקה" – הקול האלוהי שלא נמצא ברעיון, באידיאולוגיה, באגו...

לשמוע קול דממה דקה זה הדבר הקשה ביותר שאי פעם נעשה, כמנהיגים, כתנועה, וכמונהגים. קל יותר לחיות לאורה של אידיאולוגיה, של תורה ברורה. קשה להקשיב לקול הדממה דקה, קולו הפנימי של האדם.

"ומי יתן כל עם ה' נביאים, כי יתן ה' את רוחו עליהם".

שבת שלום ומזל טוב